

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA RAQAMLI O‘QITISH VOSITALARINING QO‘LLANILISHI VA TA‘LIM JARAYONIDAGI ROLI

Xazratkulova Shoira Noraliyevna

Termiz davlat pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta‘lim kafedrası katta o‘qituvchisi
shoiraxazratkulova@gmail.com

Raimnazarova Gulnoza Saidmurod Qizi

Termiz davlat pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli o‘qitish vositalari, jumladan, interaktiv taxtalar, onlayn platformalar, mobil ilovalar va boshqa elektron resurslar, boshlang‘ich ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.

Maqolada raqamli vositalarning pedagogik yondashuvlar bilan integratsiyasi, o‘quvchilarning faol ishtirokini oshirish, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli o‘qitish vositalarining o‘qituvchilar uchun qulayliklari va ta‘lim sifatini oshirishdagi roli muhokama qilinadi. O‘quvchilarning ta‘lim jarayonida raqamli kompetensiyalarini shakllantirish, o‘qitish metodologiyasini yangilash va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali boshlang‘ich sinflarda raqamli o‘qitish vositalarining samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko‘rsatib beriladi. Ushbu tadqiqot natijalari, kelgusida ta‘lim tizimida raqamli texnologiyalarni yanada kengroq qo‘llashga yordam beradi va o‘quvchilarning ta‘lim olish jarayonini yanada samarali qilishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Boshlang‘ich ta‘lim, raqamli o‘qitish vositalari, elektron va raqamli texnologiyalar, kompyuterlar, planshetlar, interaktiv taxtalar, o‘quv dasturlari, mobil ilovalar, E-learning platformalari, taqdimot dasturlari, video darslar, loyiha ishlari, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, raqamli kompetensiya.

Zamonaviy jamiyatda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta‘lim tizimining barcha bosqichlariga, xususan, boshlang‘ich ta‘lim jarayoniga ham bevosita ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) nafaqat iqtisodiyot va ishlab chiqarish sohalarida, balki ta‘lim jarayonining mazmuni, shakli va metodlarini tubdan yangilashda ham muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Shu nuqtayi nazardan, boshlang‘ich sinflarda raqamli o‘qitish

vositalaridan foydalanish masalasi pedagogika fanining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Raqamli o‘qitish vositalari zamonaviy ta‘lim tizimining eng muhim va tez rivojlanayotgan tarkibiy qismlaridan biri bo‘lib, ular axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida yaratilgan, o‘quv jarayonini tashkil etish, boshqarish, amalga oshirish va natijalarni baholashda keng qo‘llaniladigan innovatsion pedagogik vositalar majmuasini ifodalaydi. Bugungi kunda ta‘lim jarayonining raqamlashtirilishi natijasida an‘anaviy o‘qitish usullari bilan bir qatorda elektron va interaktiv vositalardan foydalanish zarurati tobora ortib bormoqda. Raqamli o‘qitish vositalari o‘quv materiallarini faqatgina yetkazib berish bilan cheklanib qolmay, balki o‘quvchilarning mustaqil bilim olish jarayonini qo‘llab-quvvatlaydi, ularning kognitiv faolligini oshiradi va ta‘limga bo‘lgan qiziqishini kuchaytiradi. Ushbu vositalar yordamida o‘quv jarayoni ko‘rgazmali, interaktiv va individual yondashuv asosida tashkil etiladi, bu esa ayniqsa boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun juda muhim hisoblanadi, chunki bu yoshda bolalarda tasavvur, diqqat va eslab qolish jarayonlari vizual hamda amaliy faoliyat bilan chambarchas bog‘liq bo‘ladi.

Raqamli o‘qitish vositalari tushunchasi keng qamrovli bo‘lib, u elektron darsliklar, ta‘limiy mobil ilovalar, onlayn o‘quv platformalari, multimedia taqdimotlar, interaktiv doskalar, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari, raqamli test tizimlari, audio va video darslar hamda turli simulyatsion dasturlarni o‘z ichiga oladi. Har bir vosita o‘zining didaktik vazifasi va imkoniyatlariga ega bo‘lib, ta‘lim jarayonining turli bosqichlarida samarali qo‘llanilishi mumkin. Masalan, elektron darsliklar o‘quv materialini tizimli va qulay shaklda taqdim etishga xizmat qilsa, multimedia resurslari mavzuni eshitish va ko‘rish orqali o‘zlashtirishni yengillashtiradi. Interaktiv platformalar esa o‘quvchini faol ishtirokchiga aylantirib, uning mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

XXI asr jamiyati axborot oqimining keskin ortishi, raqamli texnologiyalarning kundalik hayotga chuqur kirib kelishi va bilimga bo‘lgan talablarning tubdan o‘zgarishi bilan xarakterlanadi. Bunday sharoitda ta‘lim tizimi oldiga yangi vazifalar qo‘yilmoqda. Endilikda o‘quvchini faqat tayyor bilimlar bilan qurollantirish yetarli emas, balki unda axborot bilan ishlash, uni tahlil qilish, saralash va maqsadga muvofiq qo‘llash qobiliyatlarini shakllantirish zarur. Shu nuqtai nazardan, axborotli va raqamli kompetensiyalar zamonaviy ta‘limning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Boshlang‘ich ta‘lim davri shaxs rivojining eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda o‘quvchilarda bilim olishga bo‘lgan qiziqish, o‘rganish motivatsiyasi va axborotga munosabat shakllanadi. Agar bu jarayonda axborotli va

raqamli kompetensiyalar maqsadli ravishda rivojlantirilsa, o'quvchi keyingi ta'lim bosqichlarida mustaqil o'rganishga tayyor bo'lgan faol subyektga aylanadi.

Pedagogik nuqtai nazardan axborotli va raqamli kompetensiyalar faqat texnik ko'nikmalar bilan cheklanmaydi. Ular o'quvchining fikrlash faoliyati, tanqidiy yondashuvi va ijtimoiy moslashuvchanligi bilan bevosita bog'liqdir. Masalan, internetdan olingan axborotni tahlil qilish jarayonida o'quvchi uning ishonchligini baholaydi, muhim va ikkilamchi ma'lumotlarni farqlashga o'rganadi. Bu esa tanqidiy fikrlashning shakllanishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, axborotli va raqamli kompetensiyalarga ega bo'lgan o'quvchilar ta'lim jarayonida faolroq bo'ladi, mustaqil qaror qabul qilishga moyil bo'ladi va yangi bilimlarni tezroq o'zlashtiradi.

Bu kompetensiyalar o'quvchilarning nafaqat akademik muvaffaqiyatiga, balki ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Boshlang'ich ta'limda axborotli va raqamli kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik ahamiyati shundaki, bu jarayon o'quvchini axborot jamiyatining to'laqonli a'zosiga aylantiradi. O'quvchi bilimni tayyor shaklda qabul qiluvchi emas, balki uni izlab topuvchi, tahlil qiluvchi va amaliyotda qo'llovchi shaxs sifatida shakllanadi. Bu esa kompetensiyaviy yondashuvning asosiy maqsadiga to'liq mos keladi.

Hozirgi zamon ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning joriy etilishi ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirib, o'quvchilarning bilim olish usullarini yanada samarali va qiziqarli qilish imkonini bermoqda. Boshlang'ich sinflarda raqamli o'qitish vositalarining qo'llanilishi, o'quvchilarning ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida foydalaniladigan raqamli o'qitish vositalari quyidagilarga bo'linadi:

1. Interaktiv taxtalar: Ushbu vosita o'qituvchiga dars jarayonida o'quvchilar bilan faol muloqot qilish imkonini beradi. Interaktiv taxtalar yordamida darsni yanada qiziqarli va interaktiv qilish mumkin.
2. Onlayn platformalar: Moodle, Google Classroom kabi platformalar orqali o'quvchilar dars materiallarini yuklab olish, topshiriqlarni bajarish va o'zaro fikr almashish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
3. Mobil ilovalar: Ta'limga mo'ljallangan mobil ilovalar orqali o'quvchilar darsdan tashqari vaqtlarida ham bilimlarini mustahkamlashlari mumkin.
4. Video va multimedia materiallar: O'quvchilar uchun mo'ljallangan video darslar va multimedia materiallar, mavzularni yanada tushunarli va qiziqarli qilib taqdim etadi.

Raqamli o'qitish vositalarining ta'lim jarayonidagi roli bir qator jihatlar bilan belgilanadi:

1. Faollikni oshirish: Raqamli vositalar yordamida o‘quvchilar darsda faol ishtirok etadilar. Ular interaktiv mashg‘ulotlarda qatnashib, o‘z fikrlarini ifoda etishga imkoniyat yaratadi.

2. Ijodkorlikni rivojlantirish: Raqamli texnologiyalar ijodiy fikrlashni rag‘batlantiradi. O‘quvchilar turli xil vazifalarni bajarishda yangi g‘oyalarni ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

3. Individual yondashuv: Raqamli vositalar yordamida har bir o‘quvchining individual ehtiyojlari inobatga olinishi mumkin. O‘quvchilar o‘z sur‘atlarida ishlashlari va qo‘shimcha materiallarga murojaat qilishlari mumkin.

4. Guruhli o‘qitish: Onlayn platformalar va boshqa raqamli vositalar orqali o‘quvchilar bir-birlari bilan hamkorlikda ishlashlari va guruhda muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishlari mumkin.

Boshlang‘ich sinflarda raqamli o‘qitish vositalarining qo‘llanilishi ta’lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi. Raqamli texnologiyalar orqali o‘quvchilar bilim olish jarayonida faol ishtirok etish, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shuningdek, o‘qituvchilar uchun ham darslarni yanada samarali tashkil etish imkoniyatlari yaratiladi. Kelajakda raqamli texnologiyalarni ta’lim tizimida yanada kengroq qo‘llash, boshlang‘ich ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar asosidagi zamonaviy ta’lim konsepsiyalari ta’lim tizimini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bu konsepsiyalar ta’limni yanada ochiq, moslashuvchan, shaxsga yo‘naltirilgan va global miqyosda integratsiyalashgan tizimga aylantirib, inson kapitalini rivojlantirishda muhim rol o‘ynamoqda. Shu bilan birga, ushbu jarayonni samarali amalga oshirish uchun texnik baza, pedagogik tayyorgarlik va strategik boshqaruv tizimini yanada takomillashtirish zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947 sonli Farmoni. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017-yil.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. – 2020.
4. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent, 2022.

5. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi me’yoriy hujjatlari. – 2023.
6. Musurmonova O. Pedagogik texnologiyalar ta’lim samaradorligi omili. (Darslik).- T.: “Yoshlar nashriyot uyi” nashriyoti.-2020 y. 183 bet.
7. Muxtarova L.A. Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi. O‘quv qo‘llanma.- T.: “NIF MSH” nashriyoti.-2023y 166 bet.
8. Mavlonova R.A., Xoliqova Z. Boshlang‘ich ta’lim didaktikasi. – 2021.
9. Yunusova F. Boshlang‘ich sinf psixologiyasi. – Toshkent, 2020.
10. Qodirova D.M. Boshlang‘ich ta’limda innovatsiya. – Buxoro, 2022.
11. Hamidova D. Interaktiv metodlar. – Toshkent, 2021.
12. Karimova Z. Didaktik vositalar. – Toshkent, 2022.